

ISO 50001 UPRAVLJANJE ENERGIJOM - ENERGETSKA NADMOĆNOST

Preuzeto iz ISO Fokus+

S obzirom da je cijena barela nafte iznad 100 USD i da zbog nestabilnosti u svijetu ima tendenciju rasta, energetska sigurnost je najvažnija briga građana, političara i kompanija. Energija je uključena u sve aspekte društva, a posljedice nedostatka energije mogu da odjeknu i u ekonomijama i svakodnevnim životima cjelokupne populacije. Skoro svi segmenti društva su uključeni u očuvanje energije bez obzira da li se radilo o pametnom trošenju energije kod kuće, vladinom usvajanju politika i inicijativa ili uštedi energije u kompanijama koje na taj način čine sve što je u njihovoj moći da uštede novac.

Iako tipični vlasnik kuće ili nekog preduzeća ne može da kontroliše nabavku energije, on zasigurno može da odluči na koji način će koristiti dostupnu energiju, a najefikasnije iskorištena energija je ona koja se uopšte i ne koristi.

Energetska efikasnost se često naziva „zaboravljeno gorivo” zato što se efikasnost ponekad ignoriše u raspravama o alternativnim izvorima energije. Takođe, kada se radi o energiji koja se mora koristiti, odabir prave mješavine alternativnih i obnovljivih izvora će pomoći da se smanji zavisnost od isključivo fosilnog goriva.

Aktivnost preduzeta radi veće efikasnosti, poznata kao upravljanje energijom, prioritet je u mnogim organizacijama jer predstavlja značajan potencijal za uštedu energije i smanjivanja emisije stakleničkih gasova. Smanjivanje ukupne potrošnje energije, a posebno upotreba fosilnog goriva, znači veću pouzdanost i dostupnost energije po manjim cijenama proizvodnje. S obzirom da nije samo ekološko, upravljanje energijom je takođe i ekonomsko i društveno pitanje. U osnovi, upravljanje energijom podržava tri stuba održivosti: ekonomiju, životnu sredinu i društvo.

Sredstva, uputstva i resursi

Važnost upravljanja energijom zahtijeva da sredstva, uputstva i resursi budu dostupni kako bi pomogli organizacijama da se na efektivan način bave ovim pitanjem. Ta sredstva treba da uključe osnovne informacije o tome kako integrisati upravljanje energijom u sveukupnoj strukturi organizacionog upravljanja. Međutim, mi živimo u globalizovanoj ekonomiji gdje tržište prelazi nacionalne granice i regulatorne režime. Sredstva i uputstva nećemo dobiti od nacionalnih regulatornih režima već od međunarodnih standarda koje tržište zahtijeva.

Standarde kreiraju iste one organizacije koje će ih i koristiti, a kreirani su otvorenim procesom zasnovanim na konsenzusu. Standardi su prilagodljivi različitim vrstama organizacija i glatko se primjenjuju i izvan nacionalnih granica. Oni uspostavljaju konkurentnost, smanjuju nefer prednosti i nekonzistentnu uspostavu mjerila.

Unutar područja upravljanja energijom raste broj međunarodnih standarda za sistem upravljanja osmišljenih kao sredstva koja će pomoći da se poboljša organizaciona efikasnost i produktivnost. Standardi za proizvod postoje dugi niz godina, ali brzo se širi i relativno novo područje međunarodnih standarda za upravljanje radom organizacije.

Postojeći ISO standardi za prakse upravljanja kvalitetom (standardi iz serije ISO 9000) i sistema za upravljanje životnom sredinom (iz serije ISO 14000) uspješno su stimulisali značajna, stalna poboljšanja efikasnosti unutar organizacija širom svijeta.

Skoro svi segmenti društva su uključeni u očuvanje energije.

Nekolicina zemalja i regiona razvila je i razvija sopstvene standarde za upravljanje uključujući Kinu, Irsku, Južnu Koreju, SAD te Evropsku uniju sa EN 16001, sistemima za upravljanje energijom. Na međunarodnom nivou, Organizacija za industrijski razvoj Ujedinjenih nacija (UN Industrial Development Organization – UNIDO) već davno je prepoznala potrebu industrije za davanjem efektivnog odgovora na promjenu klime i porast broja nacionalnih standarda za upravljanje energijom, što je dovelo do zahtjeva da ISO razmotri ideju o započinjanju aktivnosti na razvoju međunarodnog standarda za upravljanje energijom.

ISO je identifikovao upravljanje energijom kao jedno od pet najvažnijih područja za razvoj međunarodnih standarda. Očito je da će jedan od prvih korisnika tih standarda biti industrijske kompanije jer je industrija jedan od najvećih potrošača energije na svijetu.

Efektivno upravljanje energijom u industriji nosi veliki potencijal za poboljšanje, gdje se očekuje dugoročno povećanje efikasnosti od 20% ili više.¹ Zasnovan na širokoj primjenljivosti u nacionalnim ekonomskim sektorima, procjenjuje se da ovaj standard može da utiče i na 60% svjetskih potreba za energijom. Iako je prvenstveno namijenjen za industriju, standard će koristiti sve vrste organizacija koje žele da efektivno upravljaju energijom i efikasnošću.

Razvoj ISO 50001

Put ka međunarodnom standardu za sistem upravljanja energijom započet je radom na ISO 50001, *Energy management* (Upravljanje energijom). U februaru 2008. godine Tehnički upravni odbor ISO-a odobrio je osnivanje novog projektnog komiteta ISO/PC 242, *Energy management* (Upravljanje energijom), radeći na osnovu najboljih praksi i postojećih nacionalnih ili regionalnih standarda. ISO 50001 će uspostaviti međunarodni okvir za industrijska i komercijalna postrojenja ili cijele kompanije kako bi upravljale svim aspektima energije uključujući nabavku i upotrebu.

Nakon samo četiri sastanka komiteta u rasponu od dvije godine dokument je bio u fazi konačnog nacrtu međunarodnog standarda (Final Draft International Standard – FDIS), a publikacija je objavljena u junu 2011. godine. Mnoge zemlje i organizacije već pripremaju obuke i programe pomoću kojih će se, što je prije moguće, započeti upotreba ISO 50001. Osim toga, već se razvijaju ideje za nove radne predmete i popratne standarde i dokumentaciju.

Na brzinu razvoja standarda utiče nekoliko faktora. Jedan od njih je zavisnost od deficitarnih fosilnih goriva; drugi je kreiranje idealnog spoja eksperata i kvalifikovanih zainteresovanih strana koji posjeduju neophodne vještine i volju za izradu dokumenta.

¹ McKane, 2007, UNIDO publikacija, Politike za promovisanje idustrijske energetske efikasnosti u zemljama u razvoju i ekonomijama u tranziciji.

Kada je komitet osnovan, plan koji je zahtijevao izradu konačnog standarda do 2011. godine činio se gotovo nesavladiv, pogotovo imajući u vidu vrijeme potrebno za glasanje o standardu. Međutim, hitnost potrebe za međunarodnim standardom koji će dati upravljačko sredstvo za savladavanje kritičnih energetske pitanja i harmonizovanje rastućeg broja nacionalnih standarda rezultirala je brzim razvojnim procesom, što je zaista za divljenje.

Kako će pomoći ISO 50001

ISO 50001 pružiće organizacijama i kompanijama tehničke strategije i strategije za upravljanje da bi povećali energetske efikasnosti, smanjili troškove i poboljšali ekološke performanse.

Namjena standarda je da organizacijama da čvrst okvir za integrisanje energetske efikasnosti u njihove prakse upravljanja. Multinacionalne organizacije imaju pristup jednom harmonizovanom standardu za implementaciju u svim organizacijama, koji će imati logičnu i dosljednu metodologiju za identifikaciju i implementaciju poboljšanja.

Namjena standarda je da postigne slijedeće:

- pomogne organizacijama da efikasnije iskoriste postojeća energetska dobra,
- ponudi uputstva vezana za mjerenje, dokumentovanje i izvještavanje o povećanju iskorištavanja energije i s tim u vezi emisije stakleničkih gasova uz svakako poželjno smanjenje te emisije gdje god je to moguće,
- kreira transparentnost i olakša informisanost o upravljanju energetske resursima,
- promovira najbolje prakse upravljanja energijom i ojača dobro ponašanje sistema za upravljanje energijom,
- pomogne postrojenjima u evalvaciji i određivanju prioriteta kod implementacije novih energetske efikasne tehnologije,
- ponudi okvir za promovisanje energetske efikasnosti kroz lanac nabavke,
- poboljša efikasnost sistema za upravljanje energijom uz istovremene projekte smanjivanja emisije stakleničkih gasova,
- dozvoli integraciju s ostalim organizacijskim sistemima za upravljanje kao što su sistemi upravljanja životnom sredinom te zdravljem i bezbjednošću.

ISO 50001 će povećati energetske efikasnosti, smanjiti troškove i poboljšati ekološke performanse.

Budućnost

Nadamo se da će standard ISO 50001 početi masovno usvajati svi korisnici energije. Model Planiraj-Uradi-Provjeri-Djeluj pokazao se kao vrlo uspješan za bavljenje pitanjima vezanim za kvalitet i životnu sredinu. Svaki novi standard za sistem upravljanja je poboljšanje u odnosu na ranije standarde, a zasnovan je na lekcijama naučenim na iskustvu njihovih prethodnika.

ISO 50001 će pomoći da se u okvir sistema za upravljanje integrišu mjerenja performansi i dobijeni podaci. Znači, pokretanje uspješnog sistema za upravljanje energijom neće dovesti samo do efektivnog upravljanja procesom već će pospješiti i energetske efikasnost i pametnije korištenje energije. Kao i kod drugih ISO-ovih standarda za sistem upravljanja, vrlo je vjerovatno da će doći i do procesa sertifikacije samog sistema upravljanja kao što je slučaj sa ISO 9001 i ISO 14001.

ISO 50001 i globalna potražnja

ISO 50001 može uticati i na 60% ukupne svjetske potražnje za energijom.

Ova procjena je zasnovana na informaciji koju je objavila US Energy Administration u publikaciji International Energy Outlook 2010, u poglavlju „World Energy Demand and Economic Outlook”. Tu se navodi 2007 podataka o globalnoj potrošnji energije po sektoru, uključujući 7% u komercijalnom sektoru (kompanije, institucije i organizacije za pružanje usluga) i 51% u industrijskom sektoru (uključujući proizvodnju, poljoprivredu, rudarstvo i građevinu).

S obzirom da je ISO 50001 prvenstveno bio namijenjen komercijalnom i industrijskom sektoru, sabiranjem gore navedenih podataka dobije se cifra od otprilike 60% globalne energetske potražnje na koju ovaj standard može da ima pozitivan uticaj.